

מבעד למשקפיו של אקטואר איזון המשאבים: הסדרי פנסיה תקציבית - כתבה מס' 2

אקטואר איזון המשאבים [רוני פולניצר](#) מסביר מהם הסדרי פנסיה תקציבית.

בכתב). הסדר דומה נקבע בסעיף 30 לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה-1985.

להשלמת התמונה יצוין כי בחוק התכנית להבראת כלכלת ישראל, התשס"ג-2003 (להלן "חוק התכנית להבראת המשק"), נקבעה חובת השתתפות של עובדים, חיילים ונושאי משרה, שהסדר הפנסיה החל עליהם הוא הסדר פנסיה תקציבית, במימון תשלומי הפנסיה באופן הבא:

- ◀ בשל שנת 2004: 1% ממשכורתם הקובעת;
- ◀ בשל שנת 2005 ואילך: 2% ממשכורתם הקובעת.

החובה האמורה הוחלה רק לגבי מעביד שהוא אחד מאלה:

- ◀ המדינה;
- ◀ גוף מתוקצב או גוף נתמך;
- ◀ גוף אחר שהממשלה משתתפת בתקציבו במישרין או בעקיפין.

למעט ההשתתפות האמורה מימון הסדר הפנסיה התקציבית, התשלום נעשה מקופת המעביד (ולגבי נושאי משרה וחיילים מאוצר המדינה). עוד יצוין, שכאשר אין לעובד זכות לקבל קצבה לפי הסדר הפנסיה, הסכומים האמורים שנוכו משכרו מוחזרים לעובד, לחייל או לנושא המשרה, בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות.

הכותב הינו הבעלים והאקטואר הראשי של "שווי פנימי", משנת 2010. משנת 2006 עורך חוות דעת אקטואריות, יועץ לתאגידים פיננסיים ולחברות ציבוריות ומתמנה ע"י בתי משפט ובתי דין כאקטואר וכמעריך שווי מוסמך.

הנושאים בהם הכותב עוסק: הערכות שווי תאגידים ועסקים, נכסים בלתי מוחשיים וקניין רוחני, נגזרים, אופציות ומכשירים פיננסיים מורכבים, מוניטין, נכסי קריירה ופערי השתכרות, זכויות פנסיוניות, סוציאליות ופיננסיות ועוד.

הכותב הינו חבר מלא בלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל, F.I.L.A.V.F.A. ובאגודה העולמית לאקטוארים בניו-ג'רזי. בנוסף, התמודד על תפקיד האקטואר הראשי לאזור ועבר בהצלחה את כל שלבי המכרז.

בסעיף 17א ו-17(1) או (3) לחוק הגמלאות נקבעו התנאים להקפאת הזכות לקבלת קצבת זקנה לפי מועדים שנקבעו בסעיף 46 לחוק הגמלאות.

חישוב הקצבה הוא פועל יוצא של משך השירות ("תקופת שירות" בלשון החוק), מתבטאת ביחידות של חודשי שירות (ולא שנות שירות). נוסחת הבסיס מעניקה לעובד הפורש זכות לגמלה בשיעור של 0.167% לכל חודש שירות (קרי, 2% לכל שנת שירות, ראו סעיף 20 לחוק הגמלאות) – אך במקרה לא יותר מ-70% לפי חלקיות משרה של 100% - כשהוא מוכפל במשכורתו הקובעת של העובד ובחלקיות המשרה הממוצעת בכל תקופת שירותו.

יצוין כי בהקשר זה ישנן הוראות שונות בדבר צירוף תקופות שירות קודמות שהחוק לא חל לגביהן (ראו למשל: סעיף 85 לחוק הגמלאות). בנוסף, הוראות סעיף 100 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970 (להלן: "חוק הגמלאות") מקנות לנציב שירות המדינה סמכות להגדלת תקופת שירות באשר לעובד המועסק בתנאי עבודה מיוחדים, וכן לפי עילות מיוחדות שמפורטות בתקנון שירות המדינה בסעיף 85.14. כמו-כן, בסעיף 20 לחוק הגמלאות נקבעה חלופה לחישוב קצבה למי שפרש משירות מטעמי נכות.

בנוסף, הזכות של שאיריו של העובד שנפטר לקצבה נקבעה לבן זוגו שגר עימו במועד הפטירה, ילדו שאינו עומד ברשות עצמו וכן תלויים נוספים אם מתקיימים בהם תנאים מסוימים. הקצבה המושלמת לבן זוגו של עובד שנפטר בעת שירותו עומדת על 40% ממשכורתו הקובעת (להלן: "פנסיית אלמנת עובד"). הקצבה המשולמת לבן זוגו של פנסיונר (מקבל לקצבה) שנפטר עומדת על 60% מהקצבה ששולמה לו ערב הפטירה, ולא יותר מ-40% מהמשכורת הקובעת (להלן: "פנסיית אלמנת פנסיונר").

בהתאם להסדרים הקיימים כיום בן זוג לשעבר אינו זכאי לקצבה לאחר פטירתו של העובד או לקצבת שאר. לעניין זה יצוין כי בסעיף 38 לחוק הגמלאות, השווה המחוקק בין אישה שבעלה נפרד ממנה "פרידה של קבע" לאישה גרושה, שאף היא אינה זכאית לקצבה (אלא אם נתחייב בתשלום מזונותיה על פי פסק דין או הסכם

הסדר פנסיה תקציבית הינו הסדר פנסיוני לפי משולמים לאחר פרישתו של העובד מן העבודה תשלומי פנסיה לו ולשאיריו מקופת הגוף בו העובד הועסק. ככלל, מדובר בהסדרים מפורטים שלמים ומקיפים אשר מעגנים וקובעים את הזכויות לקצבה לכל מי שהסדר חל עליו.

הסדרי הפנסיה התקציבית הוחלו באופנים הבאים:

◀ באמצעות חקיקה (חוק שירות המדינה-1970, חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל – 1985, חוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון – 1969, חוק הרשויות המקומיות – 1977 וחוק שירות הדת היהודיים – 1971).

◀ באמצעות הסכמים (עובדי חברת הפיתוח והנכסים בע"מ וחברות הנמל, עובדי חברת דואר ישראל בע"מ, עובדי חברת החשמל בע"מ, חלק מעובדי המוסדות להשכלה גבוהה, עובדי קרן קיימת לישראל מפעל הפיס, בנק לאומי לישראל וכו').

ככלל, הסדרי הפנסיה התקציבית נועדו להבטיח לעובד או לנושא המשרה הפורש רמת חיים דומה לזו שהייתה לו בתקופת עבודתו או כהונתו, לגבי התקופה שבה הוא היה זכאי להיכלל בהסדר הפנסיה.

בהתאם להלכה שנקבעה, זכויות לקצבה מתגבשות בעת קרות האירוע המזכה בהתאם למצב המשפטי והעובדתי באותו מועד. למשל, במקרה של קצבת זקנה – הזכות לקבלת הקצבה מתגבשת ביום פרישת העובד לקצבת זקנה או במקרה של פטירה – הזכות לקבלת הקצבה מתגבשת ביום שבו נפטר העובד. הלכה זו חלה גם לגבי זכויות לקצבה בקרנות הפנסיה.

מרבית הסדרי הפנסיה התקציבית מבוססים על הוראות חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970 (להלן "חוק הגמלאות"). בסעיפים 15, 21(1) ו-18 לחוק הגמלאות, נקבעו התנאים לזכאות לקבלת קצבת זקנה (המכונה בחוק הגמלאות "קצבת פרישה") עם פרישת העובד מן העבודה, ביניהם – גילאי פרישה נסיבות פרישה וכיוצא באלה.